

R

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

TỔNG QUAN
ĐỀ TÀI KHOA HỌC CẤP BỘ NĂM 2006

Tên đề tài:

**TÁC ĐỘNG CỦA NHÂN TỐ CHÍNH TRỊ ĐỐI VỚI SỰ
PHÁT TRIỂN (QUA THỰC TIỄN HAI MƯƠI NĂM ĐỔI
MỚI Ở MỘT SỐ TỈNH DUYÊN HẢI MIỀN TRUNG)**

Cơ quan chủ trì: Học viện chính trị khu vực III
Chủ nhiệm đề tài: PGS, TS. Hồ Tấn Sáng

Đà Nẵng, tháng 02 năm 2007

6405
22/6/07

TẬP THỂ TÁC GIẢ

PGS, TS. Hồ Tấn Sáng (Chủ nhiệm)	Học viện chính trị khu vực III
PGS, TS. Phạm Hảo	Học viện chính trị khu vực III
PGS, TS. Nguyễn Văn Chính	Học viện chính trị khu vực III
PGS, TS. Phạm Thanh Khiết	Học viện chính trị khu vực III
PGS.TS. Trương Minh Dục	Học viện chính trị khu vực III
TS. Nguyễn Hồng Sơn	Học viện chính trị khu vực III
TS. Nguyễn Văn Nam	Học viện chính trị khu vực III
TS. Vũ Anh Tuấn	Học viện chính trị khu vực III
TS. Trần Thị Bích Hạnh	Học viện chính trị khu vực III
TS. Lê Văn Đính	Học viện chính trị khu vực III
TS. Nguyễn Ngọc Hòa	Học viện chính trị khu vực III
Nguyễn Thị Tường Anh	Tổng Công ty Khánh Việt
TS. Lê Văn Đính	Học viện Chính trị khu vực III

CÁC TỪ VÀ VĂN BẢN VIẾT TẮT

BCH/TW	Ban chấp hành trung ương
CNXH	Chủ nghĩa xã hội
CNTB	Chủ nghĩa tư bản
CNH, HDH	Công nghiệp hoá, hiện đại hoá
CTQG	Chính trị quốc gia
CCHC	Cải cách hành chính
GD - ĐT	Giáo dục - Đào tạo
HTCT	Hệ thống chính trị
HDND	Hội đồng nhân dân
KT - XH	Kinh tế - xã hội
NXB	Nhà xuất bản
QCDC	Quy chế dân chủ
TW	Trung ương
TBCN	Tư bản chủ nghĩa
UBND	Ủy ban nhân dân
UBMTTQ	Ủy ban Mặt trận Tổ quốc
XHCN	Xã hội chủ nghĩa

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Lời nói đầu	01
Chương 1: Chính trị và vai trò của nhân tố chính trị xã hội chủ nghĩa đối với sự phát triển của nước ta	09
1.1. Chính trị - Khái niệm và cấu trúc	09
1.2. Phát triển xã hội và mối quan hệ giữa chính trị và phát triển	18
1.3. Chính trị xã hội chủ nghĩa trong sự vận động của nhân loại nói chung và ở nước ta nói riêng	28
Chương 2: Sự hoàn thiện và tác động của nhân tố chính trị đối với việc phát triển xã hội ở các tỉnh duyên hải miền Trung trong thời kỳ đổi mới.	34
2.1. Một số nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển của các tỉnh duyên hải miền Trung	34
2.2. Sự hoàn thiện của hệ thống chính trị - Một nội dung hợp thành và điều kiện tiên quyết của sự phát triển ở các tỉnh duyên hải miền Trung trong thời kỳ đổi mới	39
2.3. Tác động của nhân tố chính trị đối với sự phát triển ở các tỉnh duyên hải miền Trung trong thời kỳ đổi mới và vấn đề đặt ra	54
Chương 3: Một số giải pháp nhằm tiếp tục phát huy vai trò của nhân tố chính trị trong việc phát triển kinh tế, văn hoá và giải quyết các vấn đề xã hội ở các tỉnh duyên hải miền Trung trong giai đoạn tiếp theo	95
3.1. Tiếp tục phát triển kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa - động lực cơ bản thúc đẩy tăng trưởng kinh tế	97
3.2. Phát triển kinh tế gắn liền với hoàn thiện chính sách, cơ chế, bảo đảm tiến bộ công bằng xã hội ngay trong từng bước và từng chính sách phát triển	111
3.3. Phát huy nguồn nhân lực, đặc biệt là nguồn lực trí tuệ ở các tỉnh duyên hải miền Trung	114
3.4. Nâng cao chất lượng công tác cán bộ ở các tỉnh duyên hải miền Trung - Hệ giải pháp then chốt cho sự phát triển trong thời gian tới	118

3.5. Tiếp tục hoàn thiện thể chế chính trị dân chủ xã hội chủ nghĩa, nâng cao chất lượng hiệu quả của hệ thống chính trị ở mọi cấp độ	127
3.6. Tạo lập sự gắn kết hài hoà giữa văn hoá và chính trị trong quá trình phát triển	142
Kết luận	149
Tài liệu tham khảo	152

LỜI NÓI ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Phát triển đã, đang và sẽ là một xu hướng tất yếu trong sự vận động, biến đổi của lịch sử nhân loại. Tuy nhiên, với tư cách là một quy luật xã hội, phát triển bao giờ cũng bị chế ước bởi các nhân tố chủ quan. Điều đó thể hiện qua việc đã xuất hiện nhiều khá nhiều lý thuyết phát triển với những cách tiếp cận (tùy thuộc thế giới quan, phương pháp luận), những lập trường lợi ích khác nhau và trên thực tế cũng có nhiều mô hình, nhiều phương thức phát triển khác nhau. Thành công có, chưa thành công, thậm chí thất bại, trả giá cũng không ít. Đến khi con người nhận thức ra rằng: chính nó là chủ thể làm nên những điều kỳ vĩ - bước những bước dài từ mông muội, dã man đến văn minh, hiện đại thì trong quá trình đó, "cái nhân tố chủ quan" ấy dường như cũng đã và đang tạo ra những "nghịch lý của sự phát triển". Đặc biệt, khi phải đối diện với "một trật tự thế giới đầy bất ổn" thì những người có hiểu biết, có lương tri không thể không đặt ra việc cắt nghĩa các vấn đề, tìm kiếm các giải pháp cho sự phát triển bền vững của nhân loại nói chung và mỗi quốc gia, vùng lãnh thổ nói riêng.

Chính vì thế, phát triển nói chung và phát triển bền vững nói riêng trở thành "đại vấn đề" của các quốc gia dân tộc, nhất là đối với những quốc gia đã trải qua những năm tháng ròn rã chiến đấu hy sinh tất cả cho nền độc lập dân tộc...

Khi đề cập đến những thất vọng về phát triển trong thế giới thứ ba, một nhân vật được giải thưởng Nobel đã tuyên bố: "Nguyên nhân của tấn thảm kịch này trước hết là nguyên nhân chính trị. Vì vậy, phải có một ý chí chính trị mới cùng một tổ chức mới và đặc thù của tổ chức ấy, hướng một cách trực tiếp và rõ rệt - với một ưu tiên tuyệt đối tới việc khắc phục những nguyên nhân của những tấn thảm kịch này và loại trừ sớm nhất những hậu quả của nó"¹.

Chính trị của sự phát triển là chính trị của sự tập hợp sức mạnh của đa số,

---

¹ Olivier de Solages. Những thành công và những thất vọng về phát triển trong thế giới thứ ba. Viện nghiên cứu Quản lý kinh tế Trung ương. Hà Nội 1996, tr.219.

hoạt động vì lợi ích của đa số; là chính trị biết dựa vào dân, xem dân là lực lượng quyết định và mục đích tối hậu của sự phát triển; chính trị của sự phát triển lực lượng sản xuất, lấy việc tăng năng suất lao động làm thước đo nền tảng cho sự phát triển xã hội; là chính trị biết khai thác, phát huy sức mạnh văn hóa của dân tộc và tinh hoa văn hóa của nhân loại; là chính trị của việc giải phóng con người, lấy con người làm trung tâm, làm mục đích của sự phát triển; là chính trị tạo được một nhà nước mạnh, cùng với các chính sách có hiệu lực và hiệu quả. Đó là những nguyên tắc có tính chất phương pháp luận, có giá trị cơ bản và phổ quát trong nghiên cứu chính trị phát triển được rút ra từ các tác giả kinh điển của chủ nghĩa Mác-Lênin.

Vận dụng những nguyên tắc phương pháp luận nói trên trong sự nghiệp đổi mới ở nước ta nói chung và trong việc kiến thiết, xây dựng, phát triển ở các tỉnh duyên hải miền Trung nói riêng là vấn đề có tính cấp thiết.

Làm rõ tác động của nhân tố chính trị đối với sự phát triển xã hội, đặc biệt là vận dụng nó trong việc xây dựng, phát triển ở một số địa phương có tính đặc thù như khu vực miền Trung là vấn đề không đơn giản nhưng cũng là "địa" không nhỏ cho sự tìm tòi, phát hiện, tổng kết.

Xuất từ cách đặt vấn đề như vậy, chúng tôi quyết định lựa chọn đề tài: **Tác động của nhân tố chính trị đối với sự phát triển (qua thực tiễn 20 năm đổi mới ở một số tỉnh duyên hải miền Trung)** làm đề tài nghiên cứu cấp bộ năm 2006.

2. Tình hình nghiên cứu

Phát triển và tác động của chính trị đối với sự phát triển xã hội đã và đang trở thành chủ đề thu hút sự quan tâm của nhiều quốc gia dân tộc, các chủ thể lãnh đạo quản lý xã hội và các nhà nghiên cứu. Đã có nhiều lý thuyết với các góc độ tiếp cận khác nhau về phát triển. Có lý thuyết tiếp cận nó dưới góc độ kinh tế; có lý thuyết tiếp cận nó dưới góc độ văn hóa - xã hội học, góc độ con người - xã hội (tự do và nô dịch, lợi ích của đa số và lợi ích ích kỷ của thiểu số); hay dưới góc độ thể chế (kinh tế, chính trị, xã hội)...

2.1. Sau chiến tranh thế giới thứ hai, các nước phương Tây, người ta đã được biết nhiều lý thuyết phát triển khác nhau, trong đó đáng chú ý là:

- + Lý thuyết "Tăng trưởng cân bằng" của Nurkse.
- + Lý thuyết "Cú hích lớn" của Roseinstein Rodan.

+ Lý thuyết "Các giai đoạn tăng trưởng" của Rostow.

Những lý thuyết này chỉ nhấn mạnh các yếu tố kinh tế và kỹ thuật của sự tăng trưởng mà không chú ý đến nhân tố con người, xã hội.

+ Khắc phục phần nào hạn chế của các lý thuyết trên, có lý thuyết chữ U ngược của Runetz.

+ Lý thuyết điều tiết thu nhập giữa các tầng lớp dân cư thông qua vai trò của nhà nước. ("Nhà nước phúc lợi chung" mà các nước Bắc Âu áp dụng khi đảng xã hội - dân chủ cầm quyền cũng là một mô hình phát triển dựa trên nền tảng lý thuyết này).

2.2. Trong những năm 90 của thế kỷ XX trở lại, trước những biến động phức tạp, sự thăng trầm, đổ vỡ của nhiều quốc gia dân tộc, sự thay đổi của trật tự thế giới, đã có rất nhiều công trình, ấn phẩm có giá trị đề cập đến các nhân tố ảnh hưởng, tác động đến các quá trình phát triển của thế giới đương đại; những khuyết tật trong các mô hình phát triển (theo những lát cắt, góc độ tiếp cận khác nhau), và trong chừng mực nhất định là những tư tưởng, những đề xuất về cách thức, con đường nhằm giải quyết mâu thuẫn, tạo xung lực cho sự phát triển bền vững của nhân loại. Trong đó có thể kể đến những công trình, bài viết sau:

- *Khái quát các mô hình phát triển, nêu lên triết lý của sự phát triển và phân tích các nhân tố ảnh hưởng đến chất lượng, hiệu quả của sự phát triển kinh tế nói riêng và sự phát triển của xã hội đương đại có:*

+ "Nhà nước trong một thế giới đang chuyển đổi". Nxb CTQG. Hà Nội 1995.

+ "Các thể chế, sự thay đổi thể chế và hoạt động kinh tế" của Doug Glass. Trung tâm nghiên cứu Bắc Mỹ, 1998.

+ Triết lý của sự phát triển ở Việt Nam - mấy vấn đề cốt yếu của Trung tâm khoa học xã hội và nhân văn Quốc gia, Phạm Xuân Nam chủ biên, Nxb, Khoa học xã hội, Hà Nội, 2002.

+ Thuyết kinh tế mới và "Chu kỳ mới" của nền kinh tế Mỹ. (sách tham khảo), Viện kinh tế thế giới, Nxb, CTQG, Hà Nội, 2002.

+ "Phát triển là quyền tự do" của Amrty Sen - người được giải thưởng Nobel về Kinh tế học năm 1998. Nxb Thống kê, Hà Nội, 2002.

+ "Góp phần nhận thức thế giới đương đại" của tập thể tác giả: GS Nguyễn Đức Bình, GS,TS Lê Hữu Nghĩa, GS,TS Trần Hữu Tiến, Nxb CTQG, Hà Nội, 2003.

+ Lực lượng sản xuất và ảnh hưởng của nó đến sự phát triển kinh tế - xã hội của Gaidar - V.Mai, Thông tin những vấn đề lý luận, Số 8/4.2005, Học viện chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

+ Chính phủ trong nền kinh tế thị trường. Trích từ "Kinh tế thị trường là gì?" của Machael Walts, Thông tin những vấn đề lý luận, Số 8/4 - 2005, HVCTQG Hồ Chí Minh

- *Đề cập những mâu thuẫn và bất ổn của các mô hình phát triển trong thế giới đương đại và những tìm kiếm, đề xuất mô hình, cách thức phát triển mới.*

+ "Chủ nghĩa xã hội hiện thực - Khủng hoảng, đổi mới và phát triển", tác giả Hoàng Chí Bảo, Nxb CTQG, Hà Nội, 1993.

+ "Những bóng ma của Mác" của Giắcơ Dêrida, Nxb CTQG, Tổng cục II - Bộ quốc phòng, Hà Nội, 1994.

+ "Phản phát triển - cái giá phải trả của chủ nghĩa tự do" của R.Bergeron, Nxb CTQG, Hà Nội, 1995.

+ "Những thành công và những thất vọng về phát triển trong thế giới thứ ba" của Olivier de Solages, Trung tâm thông tin tư liệu của Viện nghiên cứu quản lý kinh tế trung ương, Hà Nội, 1996.

+ "Chính trị của chủ nghĩa tư bản - hiện tại và tương lai" của TS Nguyễn Đăng Thành, Nxb CTQG, Hà Nội, 2002.

+ "Hệ thống XHCN - Chính trị kinh tế học phê phán. Tổng quan kinh tế XHCN" của Kornaijanos, Nxb Văn hóa thông tin, Hà Nội, 2002. (Sách tham khảo)

+ Bàn về giá trị của chủ nghĩa xã hội thị trường phương Tây của Hạng Cửu Vũ, Tạp chí "Nghiên cứu chủ nghĩa Mác" Trung quốc, Thông tin những vấn đề lý luận, Số 8/4.2005, Học viện chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

- *Tiếp cận phát triển từ các góc độ cụ thể có các công trình, bài viết sau:*

+ "Các lý thuyết phát triển và chính trị", tác giả Hồ Ngọc Minh, Thông tin Chính trị học số 2 năm 2000 của Viện khoa học chính trị - Học viện chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

+ "Phát triển của xã hội với tư cách là đối tượng của khoa học chính trị", tác giả Phan Xuân Sơn, Thông tin Chính trị học số 1 năm 2001 của Viện Khoa học chính trị - Học viện chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

+ "Văn hóa với sự phát triển của xã hội Việt Nam theo định hướng XHCN" của tác giả Lê Quang Thêm, Nxb CTQG, Hà Nội, 1998.

+ "Tăng trưởng kinh tế và công bằng xã hội - Một số vấn đề lý luận và thực tiễn ở một số tỉnh miền Trung", Nxb CTQG, Hà Nội, 2000.

+ "Chính trị và phát triển - những vấn đề lý luận và thực tiễn của CNXH và của xã hội Việt Nam trong quá trình xây dựng và phát triển theo định hướng XHCN". Đề tài cơ sở năm 2001 của khoa Chính trị học thuộc Phân viện Đà Nẵng, do TS Hồ Tấn Sáng làm chủ nhiệm.

+ "Chính trị với sự phát triển". Tập bài giảng Chính trị của Viện khoa học chính trị, Nxb Lý luận chính trị, Hà Nội, 2004.

+ "Các xu hướng chính trị đương đại". Tập bài giảng chính trị học. Hệ cao cấp lý luận chính trị. Nxb Lý luận chính trị. Hà Nội, 2004.

- Báo cáo tổng kết "Một số vấn đề lý luận - thực tiễn qua 20 năm đổi mới (1986 - 2006)" của Ban chỉ đạo tổng kết lý luận, BCHTW Đảng Cộng sản Việt Nam, Nxb CTQG, Hà Nội, 2006.

Các công trình nêu trên, đã đề cập một số lý thuyết về sự phát triển nói chung và trong chừng mực nhất định đã chỉ ra vai trò của nhân tố chính trị đối với sự phát triển xã hội (từ các góc độ kinh tế, văn hóa, dân chủ, con người, sự ổn định...) ở các nước trên thế giới và ở Việt Nam. Tuy vậy, các công trình nói trên vẫn chưa trình bày một cách có hệ thống về *phát triển và tác động của nhân tố chính trị đối với sự phát triển xã hội trong thời kỳ đổi mới ở nước ta*, đặc biệt khi sự tác động của chính trị đối với mọi mặt của đời sống xã hội thường diễn ra theo những cơ chế, phương thức nhất định mà ở đó nó phụ thuộc vào các nhân tố: lợi ích, năng lực, phẩm chất, nhân cách của các chủ thể chính trị; cách khai thác và phát huy những điều kiện tự nhiên; phong tục tập quán; trình độ dân trí... của quốc gia và các vùng lãnh thổ trong mỗi quốc gia, trong mỗi giai đoạn lịch sử nhất định.

3. Giới hạn và mục tiêu, nhiệm vụ của đề tài

+ Giới hạn của đề tài:

Chính trị và phát triển là vấn đề khá phong phú, nhưng cũng rất phức tạp, đặc biệt là nghiên cứu trong điều kiện một nước "quá độ gián tiếp tuyệt đối" lên CNXH như nước ta và ở một số tỉnh có tính "đặc thù" ở duyên hải miền Trung, do vậy nó đòi hỏi sự nỗ lực rất lớn của giới nghiên cứu.